

Лугова М.С.

Роль держави в організації і розвитку інвестиційних процесів у транскордонному просторі

Стаття присвячена дослідженню особливостей державної інвестиційної політики у транскордонному регіоні. Визначено поняття «інвестиційна політика держави», окреслено взаємозв'язок транскордонного співробітництва та інвестиційної діяльності. Розкрито принципи інвестиційної політики у транскордонному просторі. Охарактеризовано ключові напрями інвестиційної політики ЄС та виділено пріоритетні напрями реалізації інвестиційної політики у транскордонному регіоні.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна політика, транскордонне співробітництво.

Актуальність дослідження. Сучасний період розвитку українського суспільства та його економічної складової характеризується активізацією інвестиційної діяльності практично всіма суб'єктами господарювання. Однією зі специфічних особливостей регіонів, що накладають свій відбиток і на інвестиційну діяльність, є транскордонне співробітництво. Особливого значення воно набуває враховуючи курс України на зближення та подальший вступ до ЄС.

Вирішальна роль в організації інвестиційної діяльності в транскордонному просторі належить державі, яка має обґрунтовано формувати державну інвестиційну політику з урахуванням усіх особливостей національної та регіональної економіки. Саме державна інвестиційна політика дозволяє максимально використовувати наявний національний ресурсний потенціал для забезпечення довгострокових та короткострокових цілей і завдань соціально-економічного розвитку, а також ефективно залучити у ці процеси іноземні інвестиції. Відповідно особливої ваги і набувають дослідження ролі держави в організації та розвитку інвестиційних процесів у транскордонному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методичні та прикладні аспекти державного регулювання інвестиційних процесів в умовах транскордонного співробітництва та формування привабливого інвестиційного клімату в регіонах висвітлені в наукових працях таких українських вчених, як О. Амоша, Б. Данилишин, М. Долішній, М. Лендел,

Н. Луцишин, Ю. Макогон, М. Мальський, А. Мокій, Н. Мікула, Н. Павліха, В. Павлов та інші. Разом із тим, деякі важливі аспекти ролі держави в організації і розвитку інвестиційних процесів в умовах транскордонного співробітництва не одержали глибокого відбиття в сучасних дослідженнях.

Цілі статті. Метою даного статті є дослідження особливостей державної політики у процесі формування та реалізації ефективної інвестиційної діяльності в умовах транскордонного співробітництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна діяльність є фактором який, справляє суттєвий вплив на соціально-економічний розвиток регіону та країни в цілому. Без інвестиційної підтримки економіка регіону не отримає достатньої кількості необхідних для її розвитку ресурсів, що, у свою чергу негативно відобразиться і на соціальному становищі в регіоні.

За сучасних умов розвитку інтеграційних процесів України транскордонне співробітництво надає можливість прискорювати процеси вирівнювання якості життя населення прикордонних територій до середньоєвропейського та сприяти досягненню вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон. Транскордонне співробітництво – це специфічна сфера зовнішньоекономічної, політичної, екологічної, культурно-освітньої та інших видів міжнародної діяльності, яка здійснюється на регіональному рівні. Така діяльність має низку особливостей, а саме – наявність кордону і необхідність його облаштування, спільне використання природних ресурсів і відповідно спільне вирішення проблем екологічної безпеки, більш широким взаємним спілкуванням населення сусідніх держав та особистими зв'язками людей, значно вищим навантаженням на інфраструктуру[2, 683-684].

Ступінь налагодження співпраці в інвестиційній сфері між прикордонними регіонами має вплив на розвиток транскордонної співпраці. У той же час, інтенсивність та поглиблення транскордонних зв'язків, у свою чергу, аналогічно має вплив і на розширення інвестиційного співробітництва. Можна прослідкувати, що існує взаємовплив і взаємозалежність інтеграційних процесів, які відбуваються на регіональному рівні та інтенсифікації інвестиційних процесів, які відбуваються на цьому рівні [10]. У цьому контексті суттєвого значення набуває вдосконалення правових засад щодо регулювання організації та розвитку інвестиційних процесів у транскордонному просторі. Важливу роль у цьому процесі відіграє ефективна інвестиційна політика держави.

Інвестиційну політику доцільно розглядати як комплекс заходів щодо підвищення рівня залучення наявного інвестиційного потенціалу до процесу відтворення, створення оптимальних умов для вкладення інвестицій, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни на основі використання перспектив здійснення спільної інвестиційної діяльності

держави та приватних суб'єктів підприємницької діяльності [4].

Метою інвестиційної політики держави є створення привабливого інвестиційного клімату і розвиток інфраструктури інвестиційної діяльності для забезпечення сталого економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення. Але мета інвестиційної політики не є постійною, а може змінюватись залежно від умов економічного розвитку країни. Інвестиційна політика держави у транскордонному регіоні має свої особливості, так як вона повинна враховувати особливості економічного, соціального та культурного розвитку того чи іншого регіону, а також стан зв'язків між складовими транскордонного об'єднання.

Формуючи та запроваджуючи інвестиційну політику, визначаючи обсяг, структуру та напрями вкладення інвестицій, зростання основного капіталу та їхнє відновлення на основі досягнень науки і техніки, держава реалізує свої функції щодо регулювання інвестиційного процесу у сфері інвестування через правове, організаційне та інформаційне забезпечення й моніторинг [1].

Механізм державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні визначається законами «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про загальні засади створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон», «Про підприємництво», «Про господарські товариства» тощо. Крім того, діють низка указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, які формують політику державного регулювання інвестиційної діяльності в нашій країні.

Державне регулювання інвестиційної діяльності у транскордонному просторі має відбуватися за такими принциповими напрямами: взаємної відповідальності інвесторів і держави, дотримання основних правил і свобод іноземних інвесторів, юридичної відповідальності іноземних інвесторів за порушення законодавства чи міжнародних договорів, заохочення іноземного інвестування в проекти чи програми, які визначені державою як пріоритетні, повна відмова від фінансування соціальної сфери за залишковим принципом, перехід від адміністративних методів управління до ринкових через податки, амортизаційні ставки та кредитні ставки, упровадження інвестування великих проектів за рахунок державних та муніципальних позик [6, 398].

Серед принципів геоінвестування є низка принципів, які можуть бути найбільш ефективно реалізовані саме у прикордонних регіонах. До цих принципів відносять: наявність надійної інфраструктури, кваліфікованої робочої сили та близькості здійснення міжринкових операцій. Тобто у прикордонних регіонах можуть бути забезпечені інтереси іноземних інвесторів, що позитивно вплине на розвиток цих регіонів та інтенсивність їх

співпраці із сусідніми країнами [7].

У державному регулювання інвестиційної діяльності у транскордонному регіоні важливе місце належить регіональній інвестиційній політиці. Під регіональною інвестиційною діяльністю варто розуміти систему заходів і механізм їхньої реалізації, спрямованих на стимулювання інвестиційної активності й формування сприятливого інвестиційного клімату регіону. Регіональні особливості інвестиційної діяльності обґрунтовують важливе завдання забезпечення нових ефективних умов інвестиційного росту регіональної економіки. Необхідно враховувати вплив комплексу факторів розвитку ринків інвестиційних ресурсів, мотиваційних факторів поведінки інвесторів, державної бюджетної й інвестиційної політики. На перше місце виходить потреба активізації інвестиційної діяльності регіону з урахуванням сукупності інвестиційних інтересів всіх регіональних суб'єктів і стратегічних цілей соціально-економічного розвитку [5].

Однією з важливих форм такого регулювання є розроблення та реалізація регіональних інвестиційних програм. Ці програми, з одного боку, є формою державного управління інвестиційною діяльністю у регіонах, з іншого – інструментом реалізації державної регіональної політики. Нетривала (з 2002 року) практика реалізації регіональних інвестиційних програм у областях України показала їх численні недоліки, які ускладнилися в останні роки через економічні, соціальні та політичні негаразди. У цих умовах актуальною є проблема вдосконалення організаційно-управлінського механізму реалізації регіональних інвестиційних програм, головною метою яких є активізація соціально-економічного розвитку області. Важливо зробити їх більш гнучкими, сприятливими до сучасних і майбутніх інновацій і одночасно більш цілеспрямованим щодо виконання поставлених перед ними завдань. Необхідно підвищити організаційний потенціал регіональних інвестиційних програм та їх дієвість як чинника соціально-економічного розвитку областей України [9].

Прикладом для наслідування є ефективна та дієва інвестиційна політика Європейського Союзу, яка спрямована на розвиток іноземного інвестування у своїх межах та на континенті загалом. Фундаментальними принципами цієї політики є орієнтація на реалізацію довготермінових інвестиційних проектів, які сприяють економічному зростанню, зниженню безробіття та підвищенню якості людського капіталу; забезпечення прозорості інвестування через удосконалення регуляторної бази, стимулювання конкуренції та відкритості доступу до ринку інвестицій; гарантування однакових умов ведення інвестиційної діяльності для підприємців, незалежно від країни походження капіталу; недопущення дискримінації закордонних інвесторів тощо[3].

Наріжними каменями сучасної інвестиційної політики ЄС в контексті її

впливу на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах, створених за участю прикордонних територій України, є формування сприятливого інвестиційного клімату на основі:

- економічної лібералізації;
- забезпечення конкурентоспроможності підприємств різних галузей;
- уніфікації стандартів конкурентної політики країн ЄС і сусідніх держав східної Європи;
- надання пріоритетності інноваційному розвитку прикордонних регіонів;
- розвитку співпраці у сфері наукових досліджень;
- забезпечення прав інтелектуальної власності;
- ефективного управління у податковій сфері;
- удосконалення законодавства щодо акціонерних товариств, захисту інвестицій, державних закупівель та фінансових послуг;
- підвищення мобільності та цивілізованої міграції трудових ресурсів;
- досягнення інших інвестиційно-економічних пріоритетів, які реалізуються в рамках європейської політики сусідства [3].

Реалізація завдань, спрямованих на досягнення вищезгаданих пріоритетів, забезпечує поліпшення інвестиційного клімату в межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, завдяки створенню сприятливого інституційного середовища, підвищення рівня конкуренції, розвитку підприємництва, удосконаленню регуляторної політики, підвищенню якості людського капіталу, забезпеченню ефективного трансферу технологій тощо. Насамперед це відбувається завдяки уніфікації інститутів, що діють у межах вказаних транскордонних регіонів, зокрема на принципах і засадах, що толеруються ЄС. Тим самим забезпечується розвиток фінансових ринків і активізація інвестиційних процесів у цих транскордонних регіонах, що розширює їхні можливості із залучення іноземних інвестицій, у тому числі – з провідних країн ЄС [3].

Підґрунтя інвестиційної політики в транскордонному регіоні вбачаємо у реалізації наступних заходів:

- формування спільної стратегії розвитку транскордонного регіону з врахуванням національних пріоритетів учасників;
- створення органу, відповідального за процес інвестування у транскордонному регіоні, функції якого передбачали б роботу з потенційними та постійними інвесторами, надання допомоги у освоєнні інвестицій, а також інформаційні, консультативні, супроводжувальні послуги інвесторам;
- створення мережі інформаційно-аналітичних центрів з обох сторін кордону, покликаних оцінювати потреби інвесторів та підприємств транскордонних територій, формувати бази даних потенційних

інвесторів, здійснювати маркетингову діяльність, а також забезпечувати постійний моніторинг залучених інвестицій;

- стимулювання внутрішніх інвестицій та розробка спільних інвестиційних проєктів, спрямованих на цільове залучення інвестицій в проєкти по удосконаленню прикордонної інфраструктури, розвитку спільної підприємницької та інформаційної інфраструктури;
- удосконалення механізмів використання цільової фінансової допомоги ЄС, інших міжнародних організацій та інституцій [8,206].

Висновки. Отже, державне регулювання інвестиційних процесів у транскордонному просторі вимагає чіткого визначення пріоритетів розвитку регіону, врахування загальнонаціональних інтересів та створення оптимальних умов для здійснення інвестиційної діяльності у регіоні.

Список використаних джерел

1. Безп'ята І.В. Формування та пріоритетні напрями інвестиційної політики держави [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_09/bezpyata/2012-bezpyata-fnpnjd.pdf
2. Варналій З.С. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети. Монографія. - К.: НІСД, 2007. – 768 с.
3. Гоблік В. В. Інвестиційна політика ЄС як чинник активізації зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2016>
4. Грищенко Л.Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/15.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/15.pdf)
5. Гудзь М. В Інвестиційний механізм реалізації політики регіонального розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/883/unprotected-18.pdf?sequence=1>
6. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом / А. А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. 472 с.
7. Куліков А.І. Державне управління геоінвестиційними процесами в умовах транскордонного співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10kaiuts.pdf>
8. Павліха Н.В., Марчук Ю.В. Перспективи розвитку українсько-польського економічного співробітництва в умовах міжрегіональної інтеграції // Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк 13-14 жовтня 2011 року / за ред. В. Й. Лажніка та С. В. Федонюка. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – С. 205-208

9. Царенко М. О. Регіональна інвестиційна програма як форма державного управління інвестиційною діяльністю у регіоні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/NvNudpsU/2011_1/Carenko_M_O.pdf

10. Щербата Н., Слива М. Інвестиційні процеси в межах транскордонного регіону [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2010_2/9.pdf

Луговая М.С.

Роль государства в организации и развитии инвестиционных процессов в трансграничном пространстве

Статья посвящена исследованию особенностей государственной инвестиционной политики в трансграничном регионе . Определено понятие «инвестиционная политика государства» , обозначена взаимосвязь трансграничного сотрудничества и инвестиционной деятельности. Раскрыты принципы инвестиционной политики в трансграничном пространстве. Охарактеризованы ключевые направления инвестиционной политики ЕС и выделены приоритетные направления реализации инвестиционной политики в трансграничном регионе.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционная политика, трансграничное сотрудничество.

Luhova M.S.

State's role in the organization and development of investment processes in cross-border area

The article investigates the features of public investment policy in cross-border region. The concept of "investment policy" is determined, the relationship of cross-border co-operation and investment is outlined. The principles of investment policy in cross-border area are revealed. Key areas of investment policy of the EU are characterized and the priority areas of investment policy in the cross-border region are highlighted.

Keywords : investing, investment, investment policy, cross-border cooperation.